

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Українсько-угорський навчально-науковий інститут
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Українсько-угорського
навчально-наукового інституту
 Олександр ШПЕНИК
«25» червня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Теорія, методологія та методика історичних досліджень»

Рівень вищої освіти

Галузь знань

Спеціальність

Предметна
спеціальність

Освітня програма

Статус дисципліни

Мова навчання

Другий (магістерський)

A Освіта

A4 Середня освіта

**A4.03–Середня освіта (Історія та громадянська
освіта)**

**«Історія (мова навчання фахових дисциплін
– угорська)»**

обов'язкова

Угорська

Робоча програма навчальної дисципліни «*Теорія, методологія та методика історичних досліджень*» для здобувачів вищої освіти галузі знань *A Освіта* спеціальності *A4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) ОП «Історія» (мова навчання фахових дисциплін – угорська)*»

Розробник: Майороші М.А., к.і.н.,
Старший викладач кафедри історії Угорщини та європейської
інтеграції УУННІ

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Історії Угорщини та європейської інтеграції протокол № 11 від «20» червня 2025 р.

Завідувач кафедри доц. Зубанич Л. Л.

Схвалено науково-методичною комісією Українсько-угорського навчально-наукового інституту протокол № 5 від «24» червня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Талабірчук О. Ю.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120, тижневих годин – 3	I	
Вид підсумкового контролю: екзамен	Семестр:	
	1	
	Лекції:	
	28	
	Практичні (семінарські)	
	20	
	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: екзамен в усній формі за екзаменаційними білетами	Самостійна робота:	
	72	

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «**Теорія, методологія та методика історичних досліджень**» має за мету формування у студентів фундаментальних знань, які допоможуть їм системно підійти до розуміння галузі методології історичних досліджень й теоретичного обґрунтування інструментарію історичного пізнання, а також свідомо та ефективно здійснювати наукову діяльність в історичній науці.

Викладання дисципліни «**Теорія, методологія та методика історичних досліджень**» також спрямоване на засвоєння і поглиблення теоретичних знань, які студенти отримували протягом попередніх років, ознайомлення їх більш поглиблено з специфікою та теоретико-методологічними засадами різних історичних шкіл, засвоєння методики історичних досліджень.

Завдання навчальної дисципліни – всебічно розкрити для студента-історика багатогранність історичної науки, теорію історичного пізнання для формування в нього критичного мислення, навичок джерелознавчого аналізу та науково-пізнавальних передумов для подальших історичних досліджень.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі та практичні проблеми у галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, генерування нових, складних ідей у галузі освіти й історії, застосовувати знання у практичних ситуаціях – **ЗК 1.**

Здатність вчитися протягом усього життя, здійснювати власний професійний розвиток, оволодівати сучасними знаннями, генерувати нові ідеї – **ЗК 3.**

Здатність усвідомлювати цінності громадянського суспільства, діяти соціально відповідально та свідомо, толерувати багатоманітність і полікультурність у суспільстві – **ЗК 5**.

Здатність проводити дослідження в галузі історії та громадянської освіти, прогнозувати та репрезентувати отримані результати на відповідному рівні – **ЗК 6**.

Фахові та предметні (спеціальні) компетентності (ФК, ПК):

Здатність добирати доцільні форми, методи, прийоми й засоби для здійснення дослідницької діяльності здобувачами і способи представлення ними досягнутих результатів – **ФК 3**.

Здатність формувати у здобувачів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності – **ФК 5**.

Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові й індивідуальні особливості здобувачів освіти, їхній психоемоційний стан, формувати спільноту здобувачів освіти, у якій поважають і враховують права кожного – **ФК 6**.

Знати та розуміти методологію дослідження історичного процесу у світовому та національному контекстах, здатність до практичного застосування методів історичного дослідження – **ПК 1**.

Здатність до розуміння теорії історичного розвитку, формування наукових засад історико-культурної оцінки спадщини минулого та її впливу на свідомість громадян України – **ПК 3**.

Здатність трактувати важливі проблеми вітчизняної і всесвітньої історії з точки зору різних концепцій і методологічних підходів; пояснювати історико-правові особливості устрою сучасних держав, суперечливі та проблемні питання їхнього історичного розвитку – **ПК 4**.

Здатність розуміти регіональну історію як частину комплексу історії України та всесвітньої історії з метою її належного об'єктивного висвітлення – **ПК 5**.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Теорія, методологія та методика історичних досліджень**» є опанування таких освітніх компонентів (ОК) освітньої програми (ОП):

ОК 7 Актуальні проблеми Всесвітньої історії новітньої доби

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Теорія і методологія історії**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосовувати знання з гуманітарних, фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін в обсязі необхідному для успішного володіння загальнотеоретичними та світоглядними питаннями і навиками практичного їх використання в освітній діяльності у ЗЗСО, ЗВО.	ПРН 1
Знати теоретико-методологічні аспекти історичної науки, особливості розвитку всесвітньої історії, основні періоди історії України в контексті світової історії, історико-культурних регіонів України та історію своєї місцевості.	ПРН 9
Розуміти існуючі парадигми всесвітньої та вітчизняної історії, аналізувати погляди дослідників, критично ставитися до надійності інформаційних джерел, впливу інформації на свідомість і розвиток учасників освітнього процесу.	ПРН 10

Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.	ПРН 11
Вміти доступно, на високому науково-методичному рівні доносити сучасні наукові знання та результати досліджень до здобувачів освіти, професійної та непрофесійної спільноти, використовуючи інноваційні підходи, цифрові технології, інтерактивні методи навчання та адаптуючи інформацію до рівня аудиторії з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і інтересів.	ПРН 12
Дотримуватись етичних норм, норм академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів у науково-педагогічній діяльності та демонструвати вміння формувати її у здобувачів освіти.	ПРН 14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Теорія, методологія та методика історичних досліджень**»:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосовують знання з гуманітарних, фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін в обсязі необхідному для успішного володіння загальнотеоретичними та світоглядними питаннями і навиками практичного їх використання в освітній діяльності у ЗЗСО, ЗВО.	ПРН 1
Знають теоретико-методологічні аспекти історичної науки, особливості розвитку всесвітньої історії, основні періоди історії України в контексті світової історії, історико-культурних регіонів України та історію своєї місцевості.	ПРН 9
Розуміють існуючі парадигми всесвітньої та вітчизняної історії, аналізують погляди дослідників, критично ставляться до надійності інформаційних джерел, впливу інформації на свідомість і розвиток учасників освітнього процесу.	ПРН 10
Вільно спілкуються державною та іноземними мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.	ПРН 11
Вміють доступно, на високому науково-методичному рівні доносити сучасні наукові знання та результати досліджень до здобувачів освіти, професійної та непрофесійної спільноти, використовуючи інноваційні підходи, цифрові технології, інтерактивні методи навчання та адаптуючи інформацію до рівня аудиторії з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і інтересів.	ПРН 12
Дотримуються етичних норм, норм академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів у науково-педагогічній діяльності та демонструють вміння формувати її у здобувачів освіти.	ПРН 14

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- тестові завдання;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- екзамен;
- інші види групових та індивідуальних занять.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: семінарські заняття, усне опитування, реферати, презентації, есе, тестові завдання, презентації .

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота, стандартизовані тести.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен в усній формі за екзаменаційними білетами.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Курс складається з двох модулів, який включає в себе лекції, семінарські заняття та самостійну роботу студентів.

Здобувачам пропонується самостійна робота у вигляді навчання за програмою неформальної освіти за допомогою дистанційних тренінгів, курсів, семінарів, вебінарів, майстер-класів тощо (наприклад, онлайн-курси «Академічна доброчесність в університеті» на платформі Prometheus: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/coursev1:Prometheus+AI101+2021_T2/home; та інші).

Оцінка успішності знань студентів здійснюється у двох формах: поточний контроль (семінарські заняття, контрольна, самостійна робота) і підсумковий контроль (іспит). Загальна сума балів – 100 (із них: контрольна робота – 50, семінарські заняття – 30, самостійна робота - 20 балів).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розподіл балів, які отримують студенти Згідно «Тимчасового положення УжНУ про оцінювання успішності студентів відповідно до вимог кредитно-модульної системи» від 15 лютого 2007 р. оцінювання здійснюється за наступною шкалою.

Змістові модулі з дисципліни «Методика та організація наукових досліджень в галузі історії та педагогіки» оцінюються наступним чином:

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота											Модульна контрольна робота	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8					50	100
5	7	7	6	6	7	6	6						

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота											Модульна контрольна робота	Сума	
T9	T10	T11	T12	T13	T14							50	100
10	5	10	10	10	5								

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	20	5	20
Самостійна робота	1	30	1	30
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати,

узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕКТС	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Предмет і структура теорії та методології наукового пізнання

Тема 1. Вступ до курсу

Предмет і завдання курсу. Наукове пізнання. Мета науки. Характеристика основних понять науки. Наукова ідея, гіпотеза, закон, судження, умовивід. Система наукових концепцій, принципів, положень, фактів.

Методологія як значимий інструмент наукового дослідження. Об'єкт і предмет методології історичних досліджень. Ключові методологічні принципи та їх універсальність. Значення методології у педагогічному процесі та науковій творчості. Генеза методології історії як науки.

Освоєння надбань світової історичної думки, традицій вітчизняної науки, подальша розробка проблем теорії, методології й логіки науки, піднесення професійного рівня істориків.

Методика як сукупність дослідницьких прийомів і принципів, за допомогою яких здійснюються вимоги теорії, методології й логіки науки.

Тема 2. Історія як наука: предмет, структура, функції. Місце історії в системі суспільних наук

Історична наука як система. Предмет історичної науки. Основні завдання історії як науки. Організаційні, предметні, видові, логічні, функціональні особливості структури історичної науки. Суспільні відносини як форма людської діяльності й об'єкт вивчення історичної науки.

Функції історичної науки: пізнавальна (евристична), виховна, прогностична, функція соціальної пам'яті, гедоністична. Місце історії в системі суспільних наук та її взаємодія з іншими дисциплінами. Еволюційний шлях історії від «оповіді» до науки.

Тема 3. Формування знань понятійно-категоріального апарату історичної науки

Загальна характеристика понятійно-категоріального апарату історичної науки. Основні поняття і категорії історичного процесу. Теорія і практика історичного пізнання.

Тема 4. Методи історичного дослідження

Метод як компонент науки. Методи історичного дослідження, їхнє відношення до дослідницьких принципів. Принципи історичного пізнання, їхні поняття і значення. Класифікація історичних методів. Загальнонаукові методи. Історичний та логічний методи, метод абстрагування. Міждисциплінарні методи. Конкретно-наукові методи. Своєрідність методів дослідження. Спеціально-наукові історичні методи (порівняльно-історичний, ретроспективний, синхроністичний, діахронний, типологічний, генетичний).

Тема 5. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел

Поняття історичного джерела. Класифікація джерел. Джерелознавчі методи в дослідженні. Описання джерел і описання історичних фактів. Техніка опрацювання та критичний підхід до використання джерел різних видів.

Тема 6. Формування історичного мислення

Етапи формування історичного мислення та їх характеристика. Основні поняття і категорії формування історичного мислення.

Тема 7. Рівні та етапи пізнання діяльності історика

Теоретичний і емпіричний рівні наукового пізнання в історії. Історичне пізнання як процес отримання знання. Методи теоретичного знання. Наукова теорія як наслідок пізнавальних методів. Особливості та методи емпіричного пізнання: спостереження, експеримент, опис чуттєвих даних. Етапи пізнавальної діяльності історика.

Тема 8. Питання історичної класифікації та періодизації

Типологія, групування і систематизація в історичних дослідженнях. Використання історичної періодизації. Характеристика історичних періодів. Поняття часу і простору.

Модуль 2.

Періоди становлення та розвитку теорії та методології історичного пізнання

Тема 9. Методологія історичної науки від найдавніших часів до середини XIX ст.

Роль народу і окремої особи в історичному процесі. Роль героїв, вождів у історії суспільства. Виникнення історії, перші історики та їх праці. Історична наука в умовах середньовіччя. Домінування християнської доктрини. Формування наукового історичного мислення в часи «великих відкриттів» (Х. Колумб, М. Коперник, Г.Галілей та інші). Особливості становлення історичної думки в епоху Просвітництва. Вплив на формування історичної думки основних засад Романтизму: професіоналізація та академічна інституціоналізація історії. «Цивілізаційні теорії» О. Шпенглера та А. Тойнбі.

Тема 10. Наукові школи методології історії другої половини XIX – початку XX ст.

Неокантіанство. Позитивістські та неопозитивістські концепції історичних досліджень. Марксистська школа методології історії. Теорія історичного пізнання В. Дільтея. Герменевтичний метод. Соціальна історія М. Вебера. Категорія «ідеального типу».

Тема 11. Школа «Анналів» та новітні школи методології історії

Методологія «школи Анналів». Мікроісторичний та постмодерністський підходи до осмислення історії. Модель методологічного синтезу. Особливості методології історичних досліджень Л. Февра. «Тотальна історія» Ф. Броделя. «Ідея історії» Р. Колінгвуда. «Критичний раціоналізм» К. Поппера. Філософія історії К. Ясперса за книгою «Смисл та призначення історії». Історична наука в умовах постмодернізму та постіндустріального суспільства. Вплив на становлення історичної думки технологічного прогресу.

Тема 12. «Альтернативна історія»

Історія повсякденності. Усна народна історія. Психоісторичний аналіз. Поняття «oral history» в історичній науці. Міждисциплінарний підхід до вивчення історії. «Кінець історії та остання людина» Ф. Фукуями.

Тема 13. Формування історичного мислення в Україні та його вплив на історичне пізнання

Процес становлення історичної науки в другій половині XIX ст. – п. XX ст. : М. Костомаров, М. Драгоманов, М. Грушевський. Історична наука в першій половині XX ст. Питання теорії історичного пізнання в радянській історичній науці та історіософії. Переосмислення, становлення та розвиток методології історії в Незалежній Україні.

Тема 14. Етичні засади сучасної історичної науки в історичній ретроспективі

Історія як наука істини. Проблема істинності наукових знань в методології історії. Сенс і призначення історії. Академічна доброчесність: минуле і сьогодення. Що таке плагіат? В чому полягають етичні засади історичної науки.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	Практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
7-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Вступ до курсу	8	2	2			4
Тема 2. Історія як наука: предмет, структура, функції. Місце історії в системі суспільних наук	10	2	2			6
Тема 3. Формування знань понятійно-категоріального апарату історичної науки	4					4
Тема 4. Методи історичного дослідження	8	2				6
Тема 5. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел	10	2	2			6
Тема 6. Формування історичного мислення	8	2	2			4
Тема 7. Рівні та етапи пізнання діяльності історика	6	2				4
Тема 8. Питання історичної класифікації та періодизації	8		2			6
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	64	14	10			40
Модуль 2						
Тема 9. Методологія історичної науки від найдавніших часів до середини XIX ст.	6	2				4
Тема 10. Наукові школи методології історії другої половини XIX – початку XX ст.	10	2	2			6
Тема 11. Школа Анналів та новітні школи методології історії	10	2	2			6
Тема 12. «Альтернативна історія»	10	2	2			6
Тема 13. Формування історичного мислення в Україні та його вплив на історичне пізнання	10	2	2			6
Тема 14. Етичні засади сучасної історичної науки в історичній ретроспективі	8	2	2			4
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	56	14	10			32
Разом	120	28	20			72

6.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія як наука: предмет, структура, функції. Місце історії в системі суспільних наук	2
2	Основні поняття і категорії історичного процесу	2
3	Методи та принципи історичного дослідження	2
4	Питання історичної класифікації та періодизації	2
5	Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел	2
6	Наукові школи методології історії XIX – початку XX ст.	2
7	Школа Анналів та новітні школи методології історії	2
8	«Альтернативна історія»	2
9	Переосмислення, становлення та розвиток методології історії в Незалежній Україні	2
10	Етичні засади сучасної історичної науки в історичній ретроспективі	2
	Разом	20

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота з курсу «**Теорія, методологія та методики історичних досліджень**» містить педагогічно-методичну складову та здійснюється за вибором студента. Самостійна робота може бути представлена у вигляді презентації, есе або реферату.

Також на самостійну роботу пропонується навчання за програмою неформальної освіти за допомогою дистанційних тренінгів, курсів, семінарів, вебінарів, майстер-класів тощо: - «Академічна доброчесність: онлайн курс для викладачів» на платформі Prometheus: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/coursev1:Prometheus+AI101+2021_T2/ home; - «Академічна доброчесність» на платформі EdEra: <https://courses.edera.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about> - «Академічна доброчесність в університеті» на платформі ВУМ online: <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/>

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: ноутбук та проектор для презентацій.

Обладнання: карта, дошка.

Навчальна платформа Google Meet, Moodle.

8. ПИТАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО І ПІДСУМКОВОГО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання курсу.
2. Методологія як значимий інструмент наукового дослідження. Об'єкт і предмет методології історичних досліджень.
3. Історична наука як система. Предмет історичної науки. Основні завдання історії як науки.
4. Функції історичної науки.

5. Місце історії в системі суспільних наук та її взаємодія з іншими дисциплінами.
6. Основні поняття і категорії історичного процесу.
7. Методи та принципи історичного дослідження. Їх класифікація.
8. Поняття історичного джерела. Класифікація джерел. Джерелознавчі методи в дослідженні.
9. Етапи формування історичного мислення та їх характеристика. Основні поняття і категорії формування історичного мислення.
10. Використання історичної періодизації. Характеристика історичних періодів. Поняття часу і простору.
11. Виникнення історії, перші історики та їх праці.
12. Історична наука в умовах середньовіччя.
13. Формування наукового історичного мислення в часи «великих відкриттів»).
14. Особливості становлення історичної думки в епоху Просвітництва.
15. Вплив на формування історичної думки основних засад Романтизму.
16. «Цивілізаційні теорії» О. Шпенглера та А. Тойнбі.
17. Позитивістські та неопозитивістські концепції історичних досліджень.
18. Соціальна історія М. Вебера.
19. Основні методологічні засади школи «Анналів».
20. Особливості методології історичних досліджень Л. Февра.
21. Ф. Бродель та його «глобальна історія».
22. Філософія історії К. Ясперса.
23. Новітні підходи в методології історії.
24. Розкриття поняття «альтернативної історії».
25. Процес становлення історичної науки в другій половині ХІХ ст. – п. ХХ ст.
26. Теорії історичного пізнання в радянській історичній науці та історіософії.
27. Проблема істинності наукових знань в методології історії. Сенс і призначення історії.
28. Академічна доброчесність як основа формування істинної історичної науки.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Braudel, Fernand: A történelem és a társadalomtudományok. A hosszú időtartam. *Századok*, 106 (1972) 4–5. 986–1012.
2. Берк П. Вступ. Нова історія: її минуле і майбутнє. Нові перспективи історіописання [пер. з англ. Т. та А. Портнових]. Київ: Ніка-Центр, 2004. С. 8-35.
3. Бойченко І. В. Філософія історії: підручник. Київ: Знання, 2000. 723 с.
4. Бондаренко Г. Теорія та методологія історії. Програма й тестові завдання, основи курсу, словник понять і категорій: Навч. Посіб. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського національного університету ім. Л. Українки 2011. 187 с.
5. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / Пер. з нім. О. Погорілого. К.: Основи, 1994.
6. Ганус С. Бродель Фернан // Політична енциклопедія. Редкол. : Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – с. 75.
7. Горелов М. Цивілізаційна історія України. Київ: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2005. 632 с.
8. Гоцуляк В. Історія, її методологія і історіографія як наукові та навчальні дисципліни. Навчальний посібник. Черкаси: видавець, Третяков О.М., 2016. 732 с.
9. Грицак Я. 26-й процент, або Як подолати історію. Київ: Фонд Порошенка, 2014. 136 с.
10. Грушевський М. Історія та її соціально-виховуюче значення. Грушевський, Михайло Сергійович. Твори: у 50 т.; редкол.: П. Сохань (голов. ред.), Я. Дашкевич, І. Гирич та ін. Львів: Світ. 2007. Т. 4. Кн. 1. С. 267-278.

11. Данильян О.Г. Д18 Методологія наукових досліджень: підручник / О.Г. Данильян О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 368 с.
12. Жук С. Західна історіографія та епістемологічні проблеми історичної науки. *Український історичний журнал*. 1994. Вип 1. С. 45-53.
13. Зашкільняк Л. Вступ до методології історії. Львів: ЛОНМІО, 1996. 96 с.
14. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л. Зашкільняк. – Л., 1999.
15. Зашкільняк Л. Про історичне мислення та роль історика у сучасному світі. *УкраїнаЄвропа-Світ. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2015. Вип. 16(1). С. 174-180.
16. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посіб. / В. Литвин, В. Гусєв, А. Слюсаренко та ін. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.
17. Йорн Р. Нові шляхи історичного мислення / Перекл. з нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2010. 358 с. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії. Пер. з нім. Київ: Дух і літера, 2013. 429 с.
18. Калакура Я. Українська історіографія: курс лекцій. Київ: Генеза, 2004. 496 с.
19. Колінгвуд Р. Ідея історії. Київ: Основи, 1996. 615 с.
20. Кузьмін О. Історичний процес: теорія та методологія дослідження. Житомир: М. Косенко, 2003. 187 с.
21. Космина В. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 310 с.
22. Космина В. Цивілізаційний аналіз історії в світлі системної теорії Н. Лумана. *Український історичний журнал*. 2010. № 1. С. 165-178.
23. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.
24. Кульчицький С. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. 32 с.
25. Лукіан. Як писати історію / Пер. з давньогрець. і коментарі Уляна Головач, Олександр Маханець, Назар Різун. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2014. 88 с.
26. Мартинов А. Історична соціологія: циклічна парадигма. Київ: УАІД «Рада», 2004. 288 с.
27. Поппер К. Злиденність історизму / Пер. з англ. – К.: «Абрис», 1994.
28. Пріцак О. Арнольд Джозеф Тойнбі та його твір. Тойнбі А. Дослідження історії. Т. 2. Київ: Основи, 1995. С. 363-374.
29. Смолій В. Українська історична наука на рубежі ХХІ століття: Проблеми пошуку нових теоретичних та методологічних підходів. *Освіта України*. № 27. 1997. 4 лип.
30. Стельмах С. «Відродження історизму?»: теоретичні проблеми історичної науки ХІХ ст. в зарубіжній історіографії. *Історія та історіографія в Європі*. 2004. Вип. 3: Історична наука як засіб політичної легітимації в Німеччині та в Україні у ХХ столітті. С. 116-136.
31. Стельмах С. Методологія історії, методологія історичної науки. Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ. 2009. Т. 6. С. 621.
32. Тельвак В. Історіософія та методологія історії. Частина 1. Історіософія. Конспект лекцій. Дрогобич, 1999. 354 с.
33. Терно С. Теорія та методика навчання історії.: Практикум для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності "Історія та археологія". Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 36 с.
34. Тойнбі А. Дослідження історії. Київ: Основи, 1995. Т. 1. 614 с.; Т. 2. 406 с.

35. Топольський Є. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації / Пер. з польськ. Надії Гончаренко, наук. ред. Юрія Волошина. Київ: «К.І.С.», 2012. 400 с.
36. Удод О. Історія: осягнення духовності. Київ: Генеза, 2001. С. 28-43.
37. Удод О. Історія в дзеркалі аксіології. Роль історичної науки та освіти у формуванні духовних цінностей українського народу в 1920–1930-х роках. Київ: Генеза, 2000. 546 с.
38. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень. Київ: Слово, 2004. 240 с.
39. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. Київ: Кобза, 1992. 230 с.
40. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 368 с.
41. Яковенко Г. П. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Х.: ХНАДУ, 2017.
42. Ящук Т. Філософія історії. Курс лекцій. Київ: Либідь, 2004. 535 с.

Додаткова

1. Гуссерль Е. Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки. К.: ППС-2002, 2009.
2. Дюпон-Мельниченко Ж.-Б., Ададуров В. Французька історіографія ХХ століття. Львів, 2001.
3. Єріна А.М., Єрін Д.Л., Захожай В.Б. Методологія наукових досліджень. К., 2004.
4. Зарішняк І.М. Методика та організація наукових досліджень: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Вінниця: Едельвейс і К., 2011. 120 с.
5. Кульчицький С. В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С. В. Кульчицький. – К., 2003.
6. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Упорядники матеріалів: В.Бахрушин, Є.Ніколаєв. <https://courses.prometheus.org.ua/assets/courseware/v1/30e2a1033cd79e06d264e46a56ace289/>
7. Мороз П.В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник. К.: Педагогічна думка, 2012. 128 с.
8. Положення про академічну доброчесність в «Ужгородському національному університеті». Введено в дію наказом ректора від 03.03.2017 р. № 409/01-17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/1222>
9. Ящук Т. І. Філософія історії: курс лекцій / Т. Ящук. – К., 2004. – 536 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека інституту історії України Національної академії наук України. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
2. Освіта-UA (освітній портал) – <http://osvita-ua.net/>
3. Освітній навігатор – <http://navigator.rv.ua/index.php>.
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: електронні фахові видання. URL: www.nbuv.gov.ua
5. Національна парламентська бібліотека України URL: <http://www.nplu.org/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н. р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)
протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н. р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)
протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н. р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)
протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н. р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)
протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н. р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)
протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)